

ДОВІДКА

Про підсумки моніторингового
дослідження сформованості навички
читання вголос учнів 1-4 та мовчазного
читання учнів 3-4 класів
на кінець 2025-2026 навчального року

Читання є однією з передумов успішної адаптації молодшого школяра і в закладі освіти, і в суспільстві загалом не зважаючи на те, що батьки молодших школярів з кожним роком все менше уваги приділяють читанню. Завдання початкової школи полягає в тому, аби не тільки технічно навчити читати, але й сприяти розвитку розуміння прочитаного (поєднанням технічної та смислової сторін) адже головна перевага читання – це розвиток уяви, емоційного інтелекту та емпатії.

Типові освітні програми Нової української школи (під керівництвом О.Я. Савченко) передбачають формування в учнів повноцінної навички читання, умінь самостійно обирати й опрацьовувати літературні тексти різних видів, висловлювати своє ставлення до прочитаного, сприймати художній текст як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого, соціального досвіду, користуватися раціональними прийомами пошуку потрібної інформації в різних джерелах, працювати з інформацією в різних форматах, застосовувати її в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях і практичному досвіді. Техніка читання охоплює такі компоненти, як спосіб читання, правильність, виразність, темп. Смилова ж сторона передбачає розуміння учнями більшої частини слів у тексті, вжитих як у прямому, так і в переносному значеннях, змісту речень, смислових зв'язків між ними і частинами тексту, його фактичного змісту й основного смислу.

Згідно з планом роботи закладу освіти та календарно-тематичним планом учителів у травні 2026 року адміністрацією закладу освіти та вчителями початкової школи був здійснений моніторинг сформованості навичок читання (вголос та мовчки).

Завдання для моніторингового дослідження готувалися творчими групами вчителів початкової школи (по паралелях) та погоджувалися на засіданні методичного об'єднання вчителів початкових класів. Матеріали для проведення дослідження були підібрані відповідно до навчальних програм та відповідали вимогам Державного стандарту початкової освіти. Зміст завдань для дослідження розроблявся з урахуванням компетентнісного підходу. Для діагностувальних робіт були підібрані незнайомі тексти, відповідно до віку учнів, різні за складністю змісту, мовою твору, побудовою речень та обсягом. Після читання вголос учням було запропоновано усно виконати завдання на розуміння прочитаного. А після повторного перечитування була врахована виразність читання. Педагогами враховано існуючі норми швидкості читання для кожного класу, де швидкість читання визначається кількістю прочитаних

слів за 1 хвилину. Визначення темпу читання використано вчителями для вибудовування стратегії організації роботи учнів на уроках.

Порядок проведення моніторингового дослідження відповідав методичним вимогам та проходив з дотриманням безпечних умов організації освітнього процесу у період воєнного стану.

Моніторингове дослідження сформованості навичок читання вголос здійснювалося індивідуально по незнайомому тексту за творами:

- у 1 класах – «Квітковий годинник», за П. Утевською (82 слова);
- у 2 класах – «Вовк і зайчата», за В. Сухомлинським (115 слів);
- у 3 класах – «Дідова пасіка», за В. Чухлібом (227 слів);
- у 4 класах – «Розділена радість», за В. Сухомлинським (193 слова).

Дослідженням було охоплено 267 учнів 1-4 класів (контингент 267 учнів). Результати відображено у додатках 1, 2, 3, 4.

У ході моніторингового дослідження навичок читання вголос у 1-х класах встановлено, що:

- більшість учнів читають плавно складовим та плавно складовим способом із цілісним прочитуванням окремих слів – 61 % (35 уч.);
- цілими словами читають - 39 % (22 уч.);
- правильно, виразно, свідомо читають з використанням мовленнєвих і позамовних засобів виразності у темпі 35 і більше слів за хвилину - 84 % (48 уч.);
- нижче норми читають – 16 % (9 уч.), а саме: 1-А клас: Роздерій О., Пташник П.; 1-Б клас: Бутко С., Ігнатенко А., Марчук М., Рогожкін М.; 1-В клас: Гавриленко Є, Нестеренко А., Токарева С. (дитина з ООП);
- відповідають на запитання – 100 % (57 уч.);
- переказують – 89 % (51 уч.) із 57 учнів.

У ході моніторингового дослідження навички читання вголос у 2-х класах встановлено, що:

- сформовані результати навчання у 40 учнів (82%) і формуються у 9 учнів (18%) із 49 (100%) другокласників;
- більшість учнів читають цілими словами - 61 % (30 уч.) та плавно складовим способом із цілісним прочитуванням окремих слів – 39 % (19 уч.);
- правильно, виразно, свідомо читають з використанням мовленнєвих і позамовних засобів виразності у темпі 60 і більше слів за хвилину - 84 % (41 уч.);
- нижче норми читають – 16% (8 уч.), найбільше таких учнів у 2-Б класі – 7 учнів: Бойправ В, Борисенко М., Великдус М., Кравчук А., Кравчук М., Цалко Д., Фадєєва М. (вчитель – Белкіна Т.Я.);
- не орієнтуються у структурі – 10 % (5 уч.);
- відповідають на запитання – 88% (43 уч.);
- переказують текст - 65% (32 уч.).

У ході моніторингового дослідження навичок читання вголос у 3-х встановлено, що:

- читають цілими словами – 94 % (80 уч.);

- показали високий рівень володіння навичкою читання вголос - 82% (70 учнів);
- нижче норми читають – 9% (8 уч.), у кожному класі 1-3 таких учнів;
- без помилок прочитали – 55% (47 уч.).

У ході моніторингового дослідження навички читання вголос серед учнів 4-х класів встановлено, що:

- практичні навички, передбачені програмою, у більшості учнів сформовані на: високий рівень – 53 учнів (70%); достатній рівень – 17 учнів (22%); середній рівень – 6 учнів (8%);
- читають свідомо, правильно, виразно з використанням основних мовленнєвих і позамовних засобів виразності – 92 % (70 учнів).

Над формуванням умінь учнів відповідного класу читати згідно з вимогами вчителі працювали протягом усього навчального року (1 клас: на кінець року – 35сл/хв.; 2 клас: на кінець року 50-60 сл/хв; 3 клас: на кінець року 75-80 сл/хв; 4 клас: на кінець року 90-95 сл/хв). Окремо темп читання із застосуванням кількісних показників не перевірявся, оскільки показники, подані в таблиці кількісних показників темпу читання вголос є орієнтиром для розвитку темпу читання, а не перевірки та оцінювання.

Норма слів	Клас	К-ть учнів	Читають норму		Читають вище норми		Читають нижче норми		ПП вчителя
35 і більше сл./хв	1А	18	3	16%	13	73%	2	11%	Онищук С.А.
	1Б	20	6	30%	10	50%	4	20%	Левицька В.М.
	1В	19	7	37%	9	47%	3	16%	Очеретня О.В.
50-60 сл/хв	2А	26	10	38%	15	58%	1	4%	Куцак В.С.
	2Б	23	3	13%	13	56,5%	7	30,5%	Белкіна Т.Я.
75-80 сл/хв	3А	27	7	26%	14	52%	6	22%	Коросташова Н.М.
	3Б	20	3	15%	10	50%	7	35%	Коваль Н.Г.
	3В	20	6	30%	12	60%	2	10%	Снігир В.М.
	3Г	18	3	17%	13	72%	2	11%	Гонтарук Я.І.
90-95 сл/хв	4А	25	1	4%	21	84%	3	12%	Левчук Т.І.
	4Б	26	9	35%	10	38%	7	27%	Фещук Л.І.
	4В	25	1	4%	22	88%	2	8%	Старостіна О.В.

У ході моніторинга виявлено, що низький темп читання має негативні впливи на процес розуміння прочитаного. Під час темпу читання, нижчому, ніж 50 слів/хв., дитина здатна лише фрагментарно засвоїти фактичний зміст твору. І як висновок педагоги розуміють, що кожний учень має читати у комфортному, посиленому для нього темпі читання, який дає змогу повноцінно усвідомити зміст прочитаного.

За результатами моніторингового дослідження можна зробити висновок про те, що вчителі початкової школи приділяють значну увагу вдосконаленню читацької навички на основі комплексного підходу, працюючи над реалізацією основної мети уроків читання - формуванням у здобувачів освіти першооснов самостійної читацької діяльності, розвитком і вихованням особистості засобами художнього слова.

Для того, щоб сучасний учень не вважав читання заняттям непрестижним, нудним і зайвим, віддаючи перевагу екранним засобам здобуття інформації, вчителі залучали учнів до читання, формували читацьку компетенцію у процесі комплексного вирішення таких завдань: зацікавити учнів читанням; розвивати цей інтерес до створення постійної потреби у читанні; навчити дітей обирати літературу, враховуючи вікові та особистісні інтереси; створити належні психолого-педагогічні умови школярам для сприйняття розуміння та оцінки прочитаного; забезпечити певні знання учнів з теорії та історії літератури, літературної критики; формувати в них навички аналізу художнього твору; організувати дослідницьку роботу школярів; розвивати їхнє усне та писемне мовлення; працювати над постійним удосконаленням естетичного смаку учнів.

З метою розвитку швидкочитання учнів, вчителі збагачують словниковий запас дітей новими словами, працюють з багатозначними словами, з опрацюванням рядків тематичних слів, з пошуком способів утворення слів, збагаченням мовлення образними висловами, прислів'ями, епітетами, порівняннями, сталими виразами. Увесь комплекс комунікативних завдань реалізують через роботу над змістовими лініями курсу: коло читання; формування і розвиток навички читання; літературознавча пропедевтика; усвідомлення жанрової специфіки творів; смисловий і структурний аналіз творів; засоби художньої виразності, емоційно-оцінне ставлення до змісту прочитаного (прослуханого) твору; розвиток творчої діяльності на основі прочитаного. Вчителі застосовували на уроках «читання» цікаві форми роботи:

- читання тексту з нарощенням темпу;
- зорові диктанти;
- робота над скоромовкою;
- передбачення слів на основі букв;
- швидке орієнтування в тексті (за допомогою питань);
- слухові диктанти;
- багаторазове читання тексту;
- при індивідуальній роботі з учнями використовували вправи «Швидкісне читання» (читання невеликого уривку тексту за певний час); «Розвиток уяви»; «Поступове збільшення часу на читання», тощо.

Дослідження показало, що переважна більшість учнів читають плавно словами та словосполученнями, роблячи відповідні наголоси в словах та логічні наголоси в реченнях; дотримуються відповідного темпу читання; дають відповіді на запитання до прочитаного; після повторного читання дотримуються виразності. Але поряд з цим учні допускають ряд помилок:

- учні не бачать все слово в момент читання – 25%;
- припускаються помилок у постановці наголосу – 23%;
- перекручують звукову і складову структури слова – 20%;
- часткове розуміють прочитане – 5%;
- відсутня виразність після повторного читання – 21%.

З метою виявлення результативності процесу формування навички читання вголос, проведено співставлення результатів навчання з попереднім моніторингом (І семестр), за підсумками якого встановлено, що:

- у більшості учнів навички читання формуються у відповідній динаміці, забезпечується їх покращення згідно з вимогами програми;
- вчителі початкових класів достатньо приділяють уваги розвитку інтересу до читання, проводять екскурсії, бібліотечні уроки;
- недоліки в неякісній сформованості навичок читання обумовлюються прорахунками в організації роботи школярів з усіх навчальних предметів як на уроках, так і вдома.

У ході моніторингового дослідження читання мовчки учням 3-4-х класів були запропоновані 8 завдань (у 4 класах) та 10 завдань (у 3 класах) у II варіантах на перевірку сформованості вмінь визначати основну думку твору, його тему, розрізняти жанри, встановлювати послідовність подій у творі, характеризувати вчинки дійових осіб, пояснювати зображувальні можливості художнього слова тощо. Вчителями враховано існуючі орієнтовні норми швидкості читання мовчки для кожного класу, де швидкість читання визначається кількістю слів за одну хвилину. Зокрема, на кінець року учні повинні виконувати орієнтовні норми: 3 клас – 90-140 сл/хв; 4 клас – 110-170 сл/хв.

Учням були запропоновані твори:

- у 3 класах – «Негарна звичка» за Оксаною Кротюк;
- у 4 класах – «Як я став відмінником» за Ольгою Бусенко.

Дослідженням було охоплено 152 учнів (94% контингенту 3-4 класів), а саме: 78 учнів – з 3х класів, 74 учні – з 4х класів.

У ході дослідження встановлено, що :

- виконали завдання без помилок 13 учнів (17%) 3х класів, де у кожному класі є по 1-2 таких учні.

Розуміння прочитаного 3 класи							
Визначає фактичний зміст, тему, основну думку, пояснює причинно-наслідкові зв'язки сприйнятого на слух висловлювання, уточнює інформацію, ставить доцільні запитання				Аналізує прочитаний текст, висловлює і обґрунтовує власне ставлення до прочитаного, формулює висновки			
В	Д	С	П	В	Д	С	П
23	34	15	6	29	28	16	5
29%	44%	19%	8%	37%	36%	21%	6%

- виконали завдання без помилок 47 учнів (68%) 4 класів.

Розуміння прочитаного 4 класи							
Визначає фактичний зміст, тему, основну думку, пояснює причинно-наслідкові зв'язки сприйнятого на слух висловлювання, уточнює інформацію, ставить доцільні запитання				Аналізує прочитаний текст, висловлює і обґрунтовує власне ставлення до прочитаного, формулює висновки			
В	Д	С	П	В	Д	С	П
37	34	3		21	39	13	1 (Чижук Б., 4-А)
50%	46%	4%		28%	53%	18%	1%

- повністю сформована навичка мовчазного читання у 90 % учнів, частково – у 10% учнів;
- порівнюючи із I семестром показники зросли – на 10%;
- навичка читання сформовано у всіх учнів 4х класів;

- навичка читання мовчки неформована серед учнів 3-х класів у 8 учнів (10% контингенту) – Пенська К. (3-А), Чипиль М. (3-А), Чудовська С. (3-А.); Баєв Т. (3-Б), Кузик М. (3-Б), Мартинова К. (3-Б), Юхимчук Є. (3-Б); Устимчук А. (3-В); Ганжа О. (3-Г).

У ході дослідження проаналізовано сформованість навички читання у дітей з ООП, які навчаються в інклюзивних класах. Встановлено, що:

- учениця 2-Б класу Іванченко Аліна читає з допомогою асистента вчителя (вчитель Белкіна Т.Я., асистент вчителя Голощук О.М.);
 - учень 2-Б класу Супрун В., читає 57сл/хв, допускає 1-2 помилки, переказує з допомогою вчителя (вчитель Белкіна Т.Я., асистент вчителя Голощук О.М.);
 - навичка читання вголос в учениці 1-В класу Токаревої С. – формується (вчитель - Очеретня О.В.);
 - навичка читання вголос сформована на:
 - високий рівень у Коваленка М. (3-В клас),
 - достатній рівень у Недзельського Р. (3-В) і Семеновського А. (3-Г).
 - навичка читання мовчки сформована на:
 - високий рівень у Коваленка М. (3-В),
 - достатній рівень у Недзельського Р. (3-В),
 - середній рівень у Семеновського А. (3-Г).
- Вчителі: Снігир В.М., Гонтарук Я.І.

Узагальнені результати подано в таблицях (додаються).

Учителями 1-4-х класів протягом навчального року велась індивідуальна робота з учнями; на уроках застосовувались різні методи і форми роботи для удосконалення мовленнєвих та читацьких навичок; з батьками проводилися бесіди про керівництво домашнім читанням у сім'ї та необхідністю позакласного читання; систематично проводилися обговорення прочитаних книжок у позакласний час. Педагоги вчили учнів аналізувати твори, порівнювати; виховували ставлення до інсценізації, як втілення почуттів; розвивали уміння запитувати й відповідати на матеріалі прочитаного, вступати в діалог; виконували творчі завдання на основі прочитаного; уроки читання спрямовували на розвиток активності та самостійності, читацької та пізнавальної діяльності, розуміння подібності і відмінності творів різних жанрів; розвивали творчу уяву, образне мислення, збагачували мовлення учнів епітетами, порівняннями, пробуджували прагнення придумувати і виконувати творчі завдання.

Моніторинг щодо розуміння прочитаного показав, що більшість учнів володіють базовими навичками розуміння прочитаного, проте існує потреба у системній роботі з розвитку усвідомленого та критичного читання. Загалом моніторинг засвідчив позитивну динаміку сформованості навичок читання від 1-го до 4-го класу, водночас виявив проблемні аспекти, що потребують цілеспрямованої корекційної роботи. Результати моніторингового дослідження сформованості читацької компетентності учнів 1-4 класів свідчать, що вчителі багато працюють над формуванням техніки читання. Важливою умовою

формування читацької компетентності є урізноманітнення методів і прийомів навчання, видів роботи, які виконують учні, та якісний рівень навичок читання. Тому вчителям потрібно приділяти належну увагу формуванню читацьких компетентностей на всіх етапах своїх уроків та в позакласній роботі.

Рекомендації вчителям початкової школи:

- постійно проводити цілеспрямовану роботу по формуванню в учнів навичок правильного, свідомого та виразного читання відповідно до програмових вимог;
- організувати індивідуальну роботу з учнями, в яких навички читання сформовані недостатньо, розробити для них індивідуальні рекомендації, практичні завдання;
- застосовувати індивідуалізацію самостійної читацької діяльності дітей;
- урізноманітнювати види робіт з текстом;
- проводити словникову роботу, збагачуючи словниковий запас учнів;
- максимально використовувати можливості бібліотеки для проведення бібліотечних уроків та виховних годин, пропаганди кращих учнів-читачів для активізації читання дітьми художньої літератури;
- індивідуально повідомити батьків про рівень сформованості навичок читання дитини, надати практичні рекомендації щодо їх покращення;
- спрямувати роботу на вивчення та впровадження в освітній процес інноваційних педагогічних технологій;
- постійно використовувати в роботі інтерактивні форми роботи;
- продовжувати цілеспрямовану роботу щодо розвитку читацьких навичок, формування культури самостійного читання учнів 2-4 класів;
- забезпечувати підвищення темпу читання шляхом використання відповідних методик швидкого читання.

Заступник директора

Оксана САПОЖНИК